1901. Negen en veertigste Jaargang. (Eerste Kwartaal.) No. 3.

DE BA ZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Joël II : 1a, Blaast de bazuin!

Vrijdag 18 Januari 1901.

Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd/ dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post *f* 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika *f* 1.75. Voor Z.-Afrika *f* 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3 2 maal.

UITGEVER:
G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan den Redacteur, dHr. C. Mulder te Kampen. — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur, Dr. H. Bavinck te Kampen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten enz.

PLAATSELIJKE KERKEN.

ANTWERPEN, 10/1/1901 Ds. van der Velden van Klundert voor het beroep naar Antwerpen bedankt hebbende, is alhier beroepen: de Weleerw. heer P. N. Kruyswijk Geref. predikant te Kollum.

Namens den Kerkeraad,
W. Rooze, Scriba.

—

ZEVENBERGEN, 11 Jan 1901. Alhier is beroepen Ds. J H. Koers te Molenaarsgraaf-Brandwijk.

Namens den Kerkeraad,
G. Bax, Scriba.

—

WERKENDAM *A*, 14 Jan. 1901. Wij ontvingen het teleurstellende bericht van onzen beroepen Leeraar Ds J. Gispen te Overschie, dat ZEerw geene vrijmoedigheid had kunnen vinden, onze roeping op te volgen. De Koning der kerk geve ons te zwijgen en vervulle welhaast de ledige plaats met den man zijns Raads.

Namens den Kerkeraad,
O. Brienen, Scriba.

—

TER NEUZEN, 14 Jan. 1901. Gisterenmorgen na de godsdienstoefening maakte onze geachte Leeraar Ds R W. de Jong de gemeente bekend, eene roeping te hebben ontvangen van de Geref kerk te Halfweg. De Heere geve hem in dezen eene keuze te doen, die strekken kan tot eere Gods en tot heil der gemeente

Namens den Kerkeraad,
J. P. van Herp, Scriba.

CLASSEN.

Classis Enumatil.

Vergadering D. V. *Woensdag* 30 *Januari* op gewone plaats en tijd.

H. Scholten, *Corr.*

—

Classis Appingadam.

Cl. Verg. te Appingadam *Donderdag* 7 *Febr.* Punten voor het Agendum op te geven vóór 27 *Jan. a.s.*

Geerds, *Corr.*

—

Classis Amersfoort.

De Classis Amersfoort, den 8sten Januari 1901 te Amersfoort vergaderd zijnde, spreekt, in aansluiting met den geopperden wensch der Classis Zutphen, als haar ernstige begeerte uit, dat van de zijde van Curatoren der Theologische School en der Vrije Universiteit een gemeenschappelijke poging gedaan worde, om te komen tot een zoodanig voorstel, waarbij, zonder krenking van beiderzijds beleden beginselen, de de mogelijkheid van éénheid in de opleiding tot den dienst des Woords voor onze kerken worde mogelijk gemaakt.

Van den uitslag der behandeling dezer vraag zal de Classis eenige mededeeling op prijs stellen.

Namens de Classis vn.,
A. Bolwijn, *Actuarius.*

ONTVANGSTEN.

Voor Schiermonnikoog.

8 Januari 1901. Onze hoop werd niet beschaamd de Heere gaf in zijn ongehoudene goedheid eenige ruimte, en verblijdde ons met enkele giften. Zijn Naam zij geprezen, en met dankzegging aan de milde gevers verantwoorden wij die aldus.

Van Ds. de Br. te Oosterbeek f 2,50, uit Katwijk a. Zee van P. f 2, en van P. M. J. te Leeuwarden f 1

De Heere vergelde u rijkelijk deze milde gaven, en Hij geve u genade om voortdurend deze arme zwakke kerk met uw gebeden en gaven te steunen. Ja, daartoe wekke Hij nog vele broeders en zusters op in ons dierbaar vaderland en in onze provincie, opdat die kleine afgelegen kerk in het midden van zulk een ongeloovig eiland, rijkelijk gesteund door gebed en gaven, moge bloeien tot eere van onzen grooten Koning Jezus Christus.

Namens den Kerkeraad,
R. F. Kuiper.

—

Voor een nieuw Kerkgebouw te Terwispel.

Van de Ger. gem. te Wommels f 2, Monnikendam f 1, Pernis f 5, Fijnaart f 1,50, Noordeloos f 1, Haamstede f 2,41⁵, Zwartsluis f 2,50, bijeenverzameld door Catechisatie-kinderen te Ouddorp f 3,71⁵.

P. A. Smilde *Penn.*

Heerenveen, 9 Januari 1900.

—

Voor de Inwendige Zending in den Z.O.h. van Friesland.

Door br. J Wouda van de Ger. gem. te Kruiningen f 9,51

P. A. Smilde, *Penn.*

Heerenveen, 9 Januari 1901.

—

Art. 19 D. K. O.

Sedert 7 December 1900 ten behoeve van minverm. stud. in de Prov. Gelderland ontvangen:

Van de Geref. kerk te			
Varsseveld	f 13.35	Dieren	f 20,04⁵
Barchem	- 2,84	Putten	- 11,70
Doetinchem	- 2,80		

Met dank en zeer dringende aanbeveling.

Namens Deputaten van Art. 19 D. K. O,
H. Kuik, *Secr.-Penn.*

Putten o/d Veluwe, 11 Jan. 1901.

—

Voor de Theologische School.

Lutten		f 14,—	Marum 6 Dec c.	f	6,—
Aalten *B*		- 20,55	Beetgum	-	5,82⁵
Ter Aar	2e c.	- 2,86	Bergum	-	5,—
Aarlanderveen	„	- 5,49	Berlikum	-	10,45
Alfen a/d R.	„	- 30,04⁵	Britsum	-	8,01
Bodegraven	„	- 28,76	Eernewoude	-	1,48
Leimuiden	„	- 5,75	Garijp	-	7,07⁵
Nieuwkoop	„	- 2,45	Hallum	-	10,—
Nieuwveen	„	- 4,78	Hijum	-	7,71
Noorden	„	- 4,60	St.-Jacobi-Parochie	-	7,63
Waarder	„	- 10,13	Leeuwarden	-	42,21⁵
O.-Wetering	„	- 19,38⁵	Oenkerk	-	10,85
Woerden	„	- 5,88	Suawoude	-	11,17
Woubrugge	„	- 2,67	Stiens	-	3,46
Zegwaart		- 8,43	Wartena	-	1,50
Delft		- 111,12	Wirdum	-	11,13⁵
Velzen		- 3,63	Arnhem *A* 6 Dec.	-	18,50
Almkerk		- 14,33	Schoonebeek	-	11,94
Andel		- 13,12	Waddingsveen	-	4,38
Dussen		- 4,—	Westerbork	-	3,02⁵
Giessen-Rijswijk		- 2,—	Dwingelo	-	8,67⁵
Meeuwen		- 2,35	Beilen	-	11,60
Nieuwendijk		- 24,56	Diever	-	4,—
Waardhuizen		- 2,48	Vledder	-	1,57⁵
Werkendam *A*		- 15,—	Hijken	-	3,59
Katwijk a/d R.		- 10,50			

Voor de Uitbreiding.

Van een zuster der gemeente te Amersfoort *A* f 5, B. Elzinga te Roodkerk f 1, Gift i/h kerkzakje te Dwingelo f 1.

De Penningmeester van de Theologische School,
Dr. H. Franssen.

Zwolle, 12 Jan. 1901,
Potgietersingel 120.

—

Voor de Zending onder de Joden.

Met hartelijken dank ontvangen:

Door N N. van N. N. te G. . .	f 6,25
Van D. Diesselhuis Drieborg bijeenverzameld	- 2,50
Door Br. K. J. Kraan te 's-Gravenh. bijeenverzameld	- 2,50

Onder dringende en vriendelijke aanbeveling,

N. Koops,
Oost Vestplein 56.

Rotterdam,
14 Jan. 1901.

—

Voor de Zending o. Heid. en Moh.

Door H. Smit te Zwolle, v. h. Kerstf. met de kind. der Zondagsch. „Wees een zegen" f 17,20, v. d. Zend Vr. (?) f 2,50, van Mej N. B. f 1, van Mej. K. f 0,50, van Mej H. f 2,50, van Mej. A. f 1, busje v. d. kind. der Chr. School f 1,32, van een overl. br. f 0,45, samen f 26,47.

Door D Haan, uit 't zend. busje v. d. Jongel. Vr. „Eben-Haëzer" te Grijpskerk, Gr. . .	f 8,20
Door Ds. Sieders, de coll. bij d. Kerstf. viering v d kind. der Ger. Zondagsscholen te Vlaardingen	- 13,70
Door idem, in 't kerkz. te Vlaardingen *A* .	- 5,—
Door Mej. de Wed. H. A. de Vos, v. d. Vrouwenzend. Vr. te Tiel	- 2,70

B. de Moen,
Quaestor.

Doesborgh,
12 Jan. 1901.

—

OUDERS OF GETUIGEN.

XVI.

Behalve het Dordtsche besluit in betrekking tot den huisdoop, is nog eene andere bepaling in de Kerkenorde dier Synode belangrijk.

Het 56e artikel houdt n.l. in, dat het verbond Gods aan de kinderen der Christenen met den doop, zoo haast als men de bediening deszelven hebben kan, verzegeld zal worden, en dat in openbare verzameling, wanneer Gods Woord gepredikt wordt.

Maar het gaat dan aldus voort: Doch ter plaatse, waar niet zoovele predikatiën gedaan worden, zal men een zekeren dag in de week verordenen, om den doop extra-ordinairlijk te bedienen, zoo nochtans, dat hetzelve zonder predikatie niet geschiede.

De eigenlijke zin en bedoeling van deze bepaling springt niet terstond in het oog.

Oppervlakkig zou men eruit kunnen afleiden, dat de Gereformeerde vaderen op de spoedige toediening van den doop aan de kinderen der gemeente zoo sterk gesteld waren, dat zij er zelfs eene bijzondere weekbeurt voor hebben ingevoerd. Zij wilden zelfs niet, dat men met den doop van een kind, dat in het begin der week geboren was, een kleine acht dagen, tot den volgenden Zondag, zou wachten, maar zij stelden in het midden der week nog eene bijzondere gelegenheid voor de vaders open, om hun kind ten doop te presenteeren.

Zoo is de inhoud van deze bepaling dan ook door velen opgevat.

Maar deze opvatting schijnt bij nadere overweging toch niet de juiste te zijn.

Ten eerste blijkt dit uit vergelijking van dit artikel met artikel 59 der Provinciale Synode van Dordrecht van het jaar 1574. Hier toch lezen wij, dat in de plaatsen, waar zelden de predikatiën geschieden en nochtans kinderen ten doop gebracht worden, een tijd zal geordineerd worden, dat men de kinderen in de kerk ten doop brengen zal en dat men dan een teeken met de klok zal geven, om het volk saam te roepen, en een korte vermaning voor den doop zal doen.

Na de reformatie was er natuurlijk in den eersten tijd op vele plaatsen gebrek aan bediening des Woords. De kinderen moesten daarom op den doop dikwerf weken en maanden wachten. En daarom bepaalde de Provinciale Synode van Dordrecht, dat men op zulke plaatsen, waar zelden predikatiën geschiedden, van tijd tot tijd eene gelegenheid zou openen, om de kinderen ten doop te brengen. Als er een predikant in de buurt kwam of door de plaats reisde, moest hij uitgenoodigd worden, om het Woord en het sacrament te bedienen. En zulk eene gelegenheid moest dan door klokgelui aan de gemeente bekend gemaakt worden.

Zonder twijfel heeft het gebrek aan geregelde bediening des Woords aanleiding gegeven tot de bepaling in art. 59 der Prov. Synode van Dordrecht 1574.

En een dergelijke toestand wordt ook ondersteld door de tweede zinsnede in art. 56 der Kerkenorde van Dordrecht 1618/19.

Maar toch heeft deze laatste bepaling nog eene andere oorzaak. Het is een feit, dat in vele Gereformeerde kerken hier te lande, ook waar des Zondags geregelde bediening van Woord en sacrament plaats had, toch nog eene bijzondere weekbeurt met doopsbediening gehouden werd. Wat is de reden, dat deze weekbeurt met doopsbediening werd ingevoerd? Waren de Gereformeerden van meening, dat het wachten met den doop van het kind, zelfs tot den eerstvolgenden rustdag, eene minachting was van het sacrament?

Zoo oordeelen velen, maar Voetius geeft er in zijne Pol. Eccl. I 729 eene andere en meer aannemelijke verklaring van. Hij zegt daar, dat de Gereformeerde kerken, om aan zwakken en twijfelmoedigen in het geloof tegemoet te komen en hen niet tot de doopsbediening van Roomsche priesters of sectarische predikers de toevlucht te doen nemen, behalve de samenkomsten der gemeente op den Zondag, ook nog eene samenkomst in de week tot het bedienen van den doop hebben ingevoerd. Zulk eene bijzondere samenkomst behoefde natuurlijk niet op die plaatsen te worden ingevoerd, waar zij al gebruikelijk was. Maar er waren nog vele plaatsen, waar de gemeente alleen des Zondags vergaderde, en dus de ouders met den doop hunner kinderen tot den volgenden Zondag moesten wachten. Dat stond echter velen ouders niet aan, omdat zij van oudsher in de Roomsche kerk eraan gewend waren, dat de doop der kinderen zoo spoedig mogelijk na de geboorte plaats had. En daarom verordende de Synode, dat er op zulke plaatsen ook nog in de week gelegenheid voor het ontvangen van den doop gegeven zou worden.

Maar, om het beginsel te handhaven, dat de doop alleen in het midden der gemeente bediend mocht worden, werd er nog iets bij bepaald. Zulk eene gelegenheid in de week moest dan door klokgelui of op eene andere wijze in de plaats worden bekend gemaakt, opdat ook enkele ouderlingen, diakenen, vrienden en buren ze konden bijwonen. Het karakter van eene gewone samenkomst der geloovigen mocht er niet bij teloor gaan. En dan moest de doop daarbij bediend worden op de gewone wijze, dat wil zeggen, de dienaar des Woords moest er eene korte predikatie of althans eene korte verklaring van de beteekenis van den doop aan laten voorafgaan en er speciaal op wijzen, dat de doop om bijzondere redenen op deze wijze bediend werd, niet omdat hij in zichzelf, als middel der der wedergeboorte, maar alleen om het gebod Gods noodzakelijk was.

De verklaring, welke Voetius van de boven aangehaalde zinsnede der Dordtsche Kerkenorde geeft en ook nog van elders bevestigd wordt (Reitsma en van Veen III 271, 445), wijkt van de gewone opvatting nogal belangrijk af. Zij stelt duidelijk in het licht, welke geoachten de Gereformeerden bij hun aandringen op de spoedige bediening van den doop hebben bezield.

Zij waren volstrekt niet van meening, dat zulk eene spoedige bediening van den doop op den dag der geboorte, of uiterlijk binnen een paar dagen na de geboorte, moest plaats hebben en niet tot den volgenden Zondag mocht worden uitgesteld, omdat men zich in dat geval aan minachting van het sacrament en aan overtreding van een gebod zou schuldig maken.

En toch waren zij op hunne hoede tegen overdrijving aan de andere zijde. Zij rekenden met de zwakgeloovigen, die nog niet geheel en al van den Roomschen zuurdeesem bevrijd waren. En zij voerden daar, waar ze niet bestonden, gelegenheden in tot het ontvangen van den doop, om aan de twijfelenden tegemoet te komen en hen niet van de Gereformeerde kerk en religie te vervreemden.

De bepaling is eene concessie, die van het ruime hart der Gereformeerde vaderen spreekt.

Nu staat het natuurlijk volkomen vrij, om deze verklaring van Voetius te verwerpen en door eene betere te vervangen. Want Voetius was een knap man en in het Gereformeerde kerkrecht aardig thuis, maar onfeilbaar is hij niet.

Doch dan moet men ook eene andere en betere verklaring dan de zijne aan de hand kunnen doen. En deze is moeilijk te vinden. De bovengenoemde opvatting, die tegenwoordig door sommigen voorgestaan wordt, kan er bezwaarlijk voor in aanmerking komen.

Want als de Gereformeerden werkelijk de overtuiging hadden gehad, dat het uitstellen van den doop van een in het begin der week geboren kind tot den volgenden Zondag zoo verkeerd was, dat er eene speciale doopsbediening in de week voor ingevoerd moest worden, dan hadden zij nooit zoo kras, als zij gedaan hebben, den huis- en den nooddoop

kunnen afkeuren en de bediening van den doop kunnen binden aan de openbare vergadering der geloovigen.

Daar komt nog iets bij. Wie van meening is, dat de bedoelde zinsnede der Dordsche Kerkenorde geboren is uit de overtuiging, dat de doop hoogstens tot een paar dagen na de geboorte mag worden uitgesteld, die moet daarnaar ook handelen en, het eene doende, het andere niet nalaten.

De eerste zinsnede van art. 56 houdt in, dat men zijn kind moet laten doopen in de eerstvolgende openbare vergadering der geloovigen.

Terecht kan men zich hierop beroepen, om alle noodeloos uitstel van den doop der kinderen af te keuren.

Maar als men nu de bovengenoemde opvatting van de tweede zinsnede toegedaan is, dan moet men zich daaraan houden, en eischen, dat er ook in de week, overal waar het noodig is, eene gelegenheid tot het ontvangen van den doop geopend worde.

Want het gaat niet aan, om de eene zinsnede in toepassing te brengen en de tweede, die dan volgens deze opvatting van dezelfde grondgedachte uitgaat, willekeurig terzijde te stellen en te doen, alsof zij in het geheel niet bestond.

Indien daarentegen de verklaring van Voetius de juiste is, dan heeft de tweede zinsnede van art. 56 der Dordsche Kerkenorde hare beteekenis voor ons verloren en zijn wij van hare toepassing in de practijk ontslagen. Eene „extra-ordinaarlijke" gelegenheid tot bediening van den doop is in den tegenwoordigen tijd niet meer noodig. Wij hebben althans in den regel aan de gewone gelegenheden genoeg.

BAVINCK.

ZENDINGSVRUCHT.

Bijzonder voordeelig gaat het in den laatsten tijd met onze Zending weer niet.

Van Midden-Java schrijft Ds. Dijkstra, voorzitter van de Synodale Deputaten voor de Zending, dat het door onze schuld op dit oogenblik een chaos is, en dat niemand weet, wat eruit voortkomen zal.

Van Scheurer's Hospitaal komen goede berichten, maar nog altijd moet worden afgewacht, welke vrucht deze medische arbeid voor de Zending afwerpen zal.

De gemeente te Soerabaya is der verdwijning nabij en moet door Ds. Pera bijna van den grond af weer opgebouwd worden.

En de brieven, die Ds. Wijers in de laatste maanden uit Batavia schrijft, zijn zoo phantastisch, dat men zich onwillekeurig voor de toekomst een weinig bezorgd maakt.

Tegenover al deze teleurstellingen doet het dan dubbel goed, aan de hand van Ds. Dijkstra in zijne jongste brochure eenigermate nauwkeurig kennis te nemen van de resultaten, welke op het gebied der Zending in de laastverloopen eeuw verkregen zijn.

Niet alleen in de Minahassa, de Zuidzee-eilanden en Madagaskar, maar ook in de Kaapkolonie, Transvaal en Natal, aan de Goudkust en den Niger, op de Westindische eilanden, in Engelsch Indië en op Sumatra, in China en Japan is de Christelijke kerk in deze eeuw gesticht en zijn duizenden bij duizenden van het Heidendom tot het Evangelie des kruises bekeerd.

En jaarlijks neemt hun aantal toe. In 1873 werden er 1.537074 Christenen uit de Heidenen geteld en in 1897 werd hun aantal op ruim vier millioen berekend.

In Vóór-Indië klom het aantal gedoopten van 91 duizend in 1851 tot 559 duizend in 1890. En in andere landen is deze toename nog gunstiger. Onder de Bata's op Sumatra bedroeg in 1883 het aantal gedoopten ruim 8 duizend, terwijl het in 1898 reeds tot meer dan 40 duizend steeg.

Zelfs in vergelijking met de vruchten der Zending in de eerste eeuw en in de Middeleeuwen zijn de resultaten in deze eeuw volgens Dr. Warneck niet ongunstig te noemen.

Want naar eene zeker niet te lage schatting waren er aan het einde der eerste eeuw niet meer dan 200 gemeenten en 200,000 Christenen. En de kerstening van midden-Europa in de Middeleeuwen is niet in ééne enkele eeuw geschied, maar loopt over niet minder dan zes eeuwen.

De vergelijking valt dus niet ten nadeele van de Zending in de negentiende eeuw uit, vooral niet, wanneer rekening gehouden wordt met de zeer verschillende omstandigheden, waaronder toen en nu de Zending gedreven werd. En wie weet, tot wat rijken bloei in de volgende eeuwen die kerken komen zullen, welke door den arbeid der Zending in de voorbijgegane eeuw onder de Heidenen zijn geplant!

Deze kennisneming van de resultaten der Zending moedigt aan tot den arbeid. Wel behoort de Zending behartigd te worden, niet om het succes, maar om des geloofs wille, uit gehoorzaamheid aan 's Heeren gebod.

Maar toch is het aangenaam te vernemen, dat het Christendom ook in onzen tijd zijne wereldmissie vervult en dat God met de prediking van zijn Woord de werking zijns Geestes paart. Laat ons daarom, goed doende, niet vertragen. Indien wij in zegening zaaien, zullen wij ook op 's Heeren tijd in zegening maaien.

CONFERENTIE.

Sommige Classen hebben aan Curatoren en Professoren van de beide Opleidingsscholen in overweging gegeven, om het vraagstuk der opleiding in besloten kring te bespreken en de resultaten dezer samenspreking, voor zoover men tot eenstemmigheid gekomen is, te publiceeren.

Tegen zulk eene Conferentie bestaat geen bezwaar. In verwachting van hare vruchtbaarheid kan men verschillen. Maar er is niets tegen, om nog eens, voor de zooveelste maal, langs dezen weg te beproeven, om tot eenheid en overeenstemming te komen.

De zaak, welke het geldt, is van het hoogste belang, en draagt gelukkig hoegenaamd geen persoonlijk karakter. Ook is zij volstrekt niet een onderlinge strijd tusschen Theol. School en Vrije Universiteit. Aangenaam zal het dus zijn, om broeders te ontmoeten en met hen over eene belangrijke aangelegenheid van gedachten te wisselen.

Alleen hebben wij één bescheiden doch dringend verzoek.

Als zulk eene Conferentie gehouden moet worden, laat ze dan *zoo spoedig mogelijk* plaats hebben.

Van overhaasting kan er geen sprake zijn. Want de quaestie is jaren lang aan de orde geweest en van alle kanten toegelicht. Ieder heeft er zijne gedachten over. De vraag is alleen, of die verschillende gedachten in een concreet voorstel tot overeenstemming kunnen gebracht worden.

Laten daarom de Curatoren beiderzijds niet op elkander wachten, wie het initiatief zal nemen, maar terstond de uitnoodigingen verzenden! Laten beiden wedijveren met elkander, wie de eersten zullen zijn. Binnen eene maand is het best mogelijk, om de Conferentie uit te schrijven.

Verschillende redenen, te veel om te noemen en aan een ieder bekend, dringen op de bespoediging van zulk eene samenkomst aan.

Misschien zou het zijne nuttigheid hebben, om ditmaal de Hoogleeraren er eens buiten te houden en alleen als Curatoren wederzijds saam te komen. Ons ware dit om het even. Maar de Curatoren mogen hierover beslissen.

Als de Conferentie maar *spoedig* gehouden wordt! Woorden zijn er jaren lang genoeg gewisseld. Laten nu eens *daden toonen*, dat we eenheid van opleiding wenschen!

BAVINCK.

VOLKSNOODEN.

Wanneer zal tegen *dit* drukkend onrecht de strijd worden aangebonden?

Ongeveer 20 jaren geleden, „trok" een kleine kring van „Christ. Gereformeerde", broederen „aan het schellekoord", gelijk „*De Standaard*" het noemde, om de slapenden wakker te maken en hun te herinneren, dat de strijders *voor vrije Kerk en vrije School*, òf, wat hetzelfde is, *tegen Art.* 168 (*thans* 171) *en* 194 *der Grondwet*, nu toch reeds al te lang rust genomen hadden. Toen was het echter, zeiden de antirev. leiders, nog *te* vroeg om die „vernagelde" kanonnen te herstellen en weer op de muren te plaatsen. Eenige jaren later scheen het, inderdaad, dat de antirev. partij die zoo lang verzaakte banier weer zou opheffen. 't Moest echter nog wachten op de komende Grondwetsherziening; als de Kamer *vier* jaar zat, en *ineens* aftrad, dán zou ook een herziening der Grondwet gemakkelijker gaan, en dan . . . als ge maar tot zóó lang geduld hebt, dan — zult ge 't eens zien!

De 19de eeuw is voorbijgegaan, en nog zitten de Grondwetsartikelen, die de wezenlijke vrijheid van kerken en scholen verhinderen, en geheel den volke groot onrecht doen ten bate van afzonderlijke groepen, vast in 't zadel. Het „Program", plus de vele programmen van actie, heeft te dezer zake niets dan wind gebaard, als het zeer voorzichtig gefluister nu en dan over en tegen die Artikelen zelfs dien naam mag dragen. In 1878 schreef *De Standaard*, als ik mij goed herinner: *Art.* 168 *valt!* 't Is nu, in 1901, nog niet gevallen; en, indien de antirevolutionairen en de Christusbelijders in 't gemeen in de nieuwe eeuw zóó er mede handelen als in de 19e is gedaan, dán zal dat „gouden kalf" der „godsdiensten en kerken" buiten „de Geref. kerken", ook ongedeerd het slot der 20e eeuw bereiken, tenzij God tusschenbeide kome. Ja, dan zal het woord vervuld worden van Ds. Buitendijk, die staatsgeld voor de N. H. kerk onmisbaar achtte, en nochtans luide zijne instemming betuigde met het, innerlijk gebonden en „vernageld", Art. 20 van het Program: „Met dit Program komt het einde der wereld zonder dat Art. 168 gevaar loopt.."

Nu vele jaren hebben wij zoo goed als gezwegen over Art. 171 en 194; omdat doofheid en blindheid voor dit schreeuwend onrecht, deze nationale zonde, schier algemeen was. Nu wij een nieuwe eeuw zijn ingetreden, en het vanzelf tot de eerste plichten behoort, onbevooroordeeld te trachten zich een gegrond oordeel te vormen over de eeuw, die wel voorbijging, maar nochtans voor onze rekening blijft: een oordeel allereerst over eigen partij en kring, om te weten, wat we te mijden en te belijden, te doen en te bidden hebben . . . nu moet ieder, althans ieder *Christen*, in Nederland zich zetten ook en inzonderheid tot grondig onderzoek van den strijd en arbeid voor vrije Kerk en vrije School in de tweede helft der vorige eeuw; wat de School betreft, in 't bizonder van '57—'78, en van '78—'89, en van '89—1900. De vraag moet worden beantwoord, of wij op *den goeden weg* waren en zijn; of zóó God en Zijn Gezalfde tot hun eere kunnen komen; of Nederland's Overheid doet wat recht is voor God; dan of Nederland als Overheid en Volk met zijn eere en zijn geld het ongeloof en de goddeloosheid bevordert, ja, kweekt in scholen en kerken c. a.; of de scholen en kerken die God dienen in verzoeking komen, liever rijk of althans „van *zorg* ontslagen" te worden, dan „arm en vrij", rijk zijnde in het geloof, te leven uit de hand des Vaders die in de hemelen is; of . . . maar genoeg om tot 't nadenken te leiden over deze roepende en brandende belangen en vragen.

Het „*Geref. Volksblad*", van 12 Jan. j.l., bevat het volgend artikel, van den red. *Ds. Renkema*. Belangrijk is wat daarin wordt medegedeeld, en hope op herleving biedt het kloek getuigenis in de *door ons* onderschrapte regelen.

Staatssubsidie voor het Theologisch Onderwijs.

In een der Roomsche bladen kon men dezer dagen het volgende lezen:

Aan elke Universiteit bestaat een faculteit van Godgeleerdheid.

„Aan deze faculteiten wordt echter uitsluitend door Protestantsche hoogleeraren onderwijs gegeven: en zelfs zijn er niet weinigen onder, die de Godheid van Christus loochenen.

Het is derhalve onmogelijk, dat één enkel Katholiek van het daar gegeven onderricht gebruik kan maken.

Slechts Doctoren in de Protestantsche Theologie vinden er hun opleiding. Uitsluitend voor de Protestanten zijn de lessen, in Theologie aan de Universiteiten gegeven, bruikbaar.

En toch wordt er per jaar voor uitgegeven: f 70,240.

Nu bestaat er nog een seminarie tot opleiding van leeraren voor het Hervormd Kerkgenootschap. Hieraan wordt uit 's Rijks kas voor traktementen besteed f 35,728,75.

De Evangelisch-Lutherschen ontvangen f 7300.

De Hersteld Evangelisch Lutherschen zijn niet erg door het Rijk bedacht en ontvangen maar f 300, doch de Remonstranten zien hun hoogleeraar bekostigd met f 2400.

Uitsluitend voor het Protestantsch onderwijs wordt dus door het Rijk besteed f 115,928,75, zegge honderd vijftien duizend negen honderd acht en zeventig gulden vijf en zeventig centen.

En hoe staat het met de bezoldiging der professoren onzer Katholieke seminariën?

Haast ongelooflijk is het verschil van jaarwedde.

Van de professoren onzer 5 seminariën ontvangen:

één professor			f ,800
4 professoren ieder	f 600	=	- 2,400
21 „ „	- 400	=	- 8,400
		Te zamen	f 11,600

Daarbij komt nog voor studie-beurzen — een uitgave, waartoe het rijk als restitutie van geannexeerde beurzen verplicht is — de som van f 1,980.

Zoodat voor het geheele onderwijs in de Katholieke Godgeleerdheid uitgegeven wordt f 13,580, zegge dertien duizend vijfhonderd en tachtig gulden, dat is iets meer dan één tiende, wat voor het onderricht in de Protestansche Godgeleerdheid besteed wordt".

Dat de Roomschen over dergelijke wanverhouding klagen, is te begrijpen. Het is zelfs ergerlijk, dat het Staatsgeld gebruikt wordt om propaganda te maken voor de theorieën des ongeloofs.

Indien echter de Roomschen stof hebben om te klagen, wij Gereformeerden nog veel meer. Wij ontvangen *niets* voor onzen eeredienst, en wij ontvangen *niets* voor ons Theologisch onderwijs.

Zeker *wij begeeren ook niets*. Wij willen *niet leunen en steunen op den arm van den Staat*. Wij zeggen: een godsdienst, die zich zelven niet in het leven kan houden, die moet maar ondergaan.

Maar *onrecht is het* en *onrecht blijft het*, dat een z.g. neutrale Staat zulke groote sommen jaarlijks uitkeert aan *het Ned. Herv. Kerkgenootschap* ten behoeve zijner theologische faculteiten en seminariën.

Tegen dat onrecht *blijven wij getuigen*.

Heeft de Staat ergens verplichtingen, *laat hem tot afrekening overgaan*. Dat is ook *de eisch van het antirevolutionair program*.

Doch het geld der belasting-betalenden mag niet jaar in jaar uit gebruikt worden, om *instellingen* in het leven te houden, die door honderdduizenden in den lande als *noodlottig* worden beschouwd. Wat eerder daaraan een einde komt, wat beter.

Trouwens: *alle bijdragen uit de Staatskas, ook aan Roomschen en aan Lutherschen en aan Remonstranten, moeten worden* AFGESCHAFT. Een neutrale Staat moet ook neutraal zijn.

Mogen wij daarop eens de aandacht vestigen, bizonder van de leiders der *antirev. Kiesvereenigingen?* Zal het Christenvolk met geestdrift aan de verkiezing in *Juni* a.s. deelnemen, dan moet, en nu „meenens", vóór alles „vrije Kerk en vrije School" het wachtwoord worden.

Dát is plicht en recht. Ja, dat is een eerste van Neêrland's „Volksnooden."

L. LINDEBOOM.

Politieke Beschouwingen.

Naar men zegt zouden Zaterdag jongstleden drie leden van de zoogenaamde Engelsche vredes-commissie door Kitchener in 't leven geroepen om de Burgers over te halen de wapenen neer te leggen — met de Wet in den Vrijstaat in aanraking zijn gekomen en op gevoelige wijze kennis gemaakt hebben met zijne krachtige zweep en een van hen, een Engelschman, zelfs gefusilleerd zijn. Daarover nu is een deel der Engelsche pers in last. Zulk een barbaarschheid te plegen en dat op de zoo zacht handelende Engelschen! Neen maar, dat moet gewroken, koste wat het wil! Zoo ongeveer raaskalt men.

Doch zeker slechts geveinsd. Want afgezien van de vraag: of het geen tijd wordt voor de Burgers eens wat meer door te tasten — de Wet (gesteld hij deed het ook zóó als wordt gezegd) was in zijn recht. Elke kommandant is naar oorlogsrecht bevoegd hem die zijne troepen opwekt de wapenen neer te leggen — naar de krijgswet te behandelen. En zeker zullen deze Jingo's wel brutaal buiten de Wet om daarover met Burgers gesproken hebben. Maar bovendien. Wie waarborgt, dat deze Engelsche vredestoker niet een dergenen is geweest, die vroeger gevangen genomen, beloofd hebben, op straffe des doods, zich niet meer met den krijg te zullen bemoeien?

't Is naar onze overtuiging niets dan een storm in een glas water om te midden van allerlei oorlogsteleurstellingen 't Engelsche volk af te leiden en te prikkelen tot oorlogswraak. En dit te eer, wijl er behoefte is aan vrijwilligers en ook duidelijk een zekere kentering naar den vrede zichtbaar wordt.

Intusschen gingen de Burgers voort in de *Transvaal* met hunne aanvallen op Oosteren Zuiderspoorweg. Daar kwamen achtereenvolgens Machadodorp en Belfast aan de orde. Bij den tweeden aanval overrompelden zij de Engelsche legerplaats en bezetten zij 't dorp gedurende eenigen tijd. Het garnizoen moest het geheel afleggen. En wat de Boeren verder beet kregen zeggen de Engelschen niet. Aan de Zuiderlijn, vlak beneden Pretoria, bij Johannesburg, viel Beijers met de Burgers krachtig het station van Kaalfontein aan. Hij sneed de telegraaflijnen af, vernielde den boedel, brak den spoorweg af en vertrok, toen de Engelschen tot hulp uit Pretoria kwamen, met een groot konvooi, dat zeker op de Engelschen was veroverd. Deze konden niet eens de quasivervolging door zetten, en Dinsdag kwamen de Burgers weer terug en vielen het naaste station Zuurfontein nog eens aan. Ook ten Westen van en kort bij Pretoria verschenen zij te Daspoort. Dat de Engelschen thans niet meer kunnen dan hunne spoorwegpositiën verdedigen, is volkomen duidelijk.

Ook in de *Vrijstaat* gaat het niet anders. Ook daar kunnen de Engelschen het in het veld niet uithouden. Bij Lindley kregen ze klop van de Wet's-commando's, zóó dat men van Knox, zijn vervolger niet meer hoort, afgebeuld als hij is, terwijl meer westelijk Phil. Botha liet weten, dat de Boeren de wapenen niet neerleggen vóór de Engelschen het land uitgejaagd zijn, en dezen zelfs genoodzaakt worden de garnizoenen der bezette dorpen en hunne Engelsch gezinde bewoners naar de spoorweglijn te brengen. Een weinig Noordelijk, bij Rhenosterkop, veroverden de Boeren een konvooi van 12 wagens, terwijl het geheele geleide hun in de handen viel.

Van de *Kaapkolonie* hoort men echter niet veel bijzonder nieuws. Naar 't schijnt trekken de Boeren-commando's in de Zuid-Westelijke distrikten rond om zich te versterken uit de Afrikaansche bevolking. Maar of deze wel zoo toeschietelijk is, als velen hoopten — is de vraag. Toch blijkt zoo nu en dan daar hier en daar wel van. Ook leeren enkele berichten, dat de commando's niet tot staan zijn gekomen. 't Jongste bericht meldt, dat 500 Boeren getracht hebben de waterleiding van Touwrivierstation af te snijden, waarvan het Kaapsche spoor afhankelijk is. Het ligt slechts 100 mijlen van Kaapstad. Ja, als de Boeren daar den spoorweg onbruikbaar kunnen maken, winnen zij veel. Dan zou alle toevoer afgesneden zijn. Bij Beaufort West namen zij een afdeeling cavalerie gevangen.

Laat ons het goede verder hopen; wij hebben alle reden tot moed en dank.

In de *Fransche* Kamer stonden eergisteren de partijen, hoewel niet heftig, toch scherp tegenover elkander. Aan de orde was de interpellatie van Sembat.

De strijdvaardige Paus Leo XIII toonde zich tegenover zijn „katholieke dochter" Frankrijk strijdlustig. De Paus ging zelfs zoover een brief te schrijven, waarin Frankrijk gedreigd wordt de opdracht des Pausen „als beschermster der missies in het Oosten" te verliezen, zoo de schandelijke wet op de vereenigingen mocht zegepralen en de katholieke orden onderdrukt worden.

Sembat vond den brief van den Paus een strafwaardig feit en grondde zijn bewering op art. 207 van het strafwetboek. Hij hoopte dat de Regeering maatregelen zou nemen en niet zou dulden, dat een vreemde souverein zich in Frankrijk's binnenlandsche aangelegenheden mengt.

Ribot, leider van de rechterzijde der republikeinsche partij, trad vooral tegen Sembat op. Ribot oordeelde dat de Paus het recht had zijn stem te verheffen, als een religieus belang gevaar liep. Men kan aanmerking maken op de wijze van optreden des Pausen, de brief op zichzelf is zeer gematigd.

Natuurlijk verdedigde de rechterzijde het optreden van den Paus zeer sterk.

Ribot had blijkbaar met zijn aanval nog een ander doel. Dit bleek later uit zijn motie, waarbij hij voorstelde de socialisten namens de Regeering een berisping te geven wegens hun houding jegens den Paus.

Waldeck Rousseau, de eerste Minister, gaf weer bewijzen van groote handigheid en Ribot verloor de partij. Waldeck toch verklaarde, dat in den brief van den Paus niets beleedigends stond en dat hij gematigd was gesteld. Hij achtte dus stappen bij het Vaticaan volmaakt overbodig. Viel Waldeck dus hier de socialisten af, door te verklaren dat de wet op de vereenigingen desalniettemin noodzakelijk bleef, schaarde hij zich aan socialistische zijde.

Aan den valstrik van Ribot onttrok de Minister zich zeer handig. Er waren nl., behalve de moties van Sembat en Ribot, nog drie andere ingediend. Alle vijf moties eindigden met een vertrouwens-votum in de Regeering. Daarom nam Waldeck er geen enkele over, verklarende dat in dit zeldzame geval, waar alle moties voor de Regeering waren, hij geen keus behoefde te doen.

Daarop begon de stemming. De motie-Sembat, „de Kamer rekent op de Regeering om iedere vreemde inmenging te verhinderen," viel met 257 tegen 249 stemmen.

Voor de motie-de la Batut, „de Kamer keurt de verklaringen der Regeering goed en rekent op haar flinkheid om de verdediging van den staat te verzekeren," wordt splitsing gevraagd. Het eerste deel is daarop met 249 tegen 95, het tweede deel met 310 tegen 92 stemmen aangenomen.

Nadat nog eenige voorgestelde toevoegingen gevallen zijn, zegeviert de heele motie met 310 tegen 10 stemmen.

Ribot's plan was de Regeering te doen breken met de socialisten en dan een nieuwe regeeringsmeerderheid te vormen uit de republikeinsche elementen van allerlei schakeering. Daarom trachtte hij den steun der Regeering voor zijn de socialisten veroordeelend votum te krijgen. Waldeck Rousseau zag deze taktiek en verijdelde die.

In *China* zou de vredeszon *nu* aan het dagen zijn; wij zullen zien. Het traktaat zou wel geteekend zijn door Li en Ching, maar het Keizerlijk zegel erop ontbreekt! Vermoedelijk is het nu zoek!

NOORDTZIJ.

„ONS PLEIT VOOR VERZOENING."

In „*de Heraut*" van 30 Dec. j.l. neemt de Redacteur een gedeelte over van mijn schrijven get. *Eenige toelichting*, voorkomende in „*de Bazuin*" van 21 Dec. j.l. Het overgenomen gedeelte bevat alleen mijn *materieel* bezwaar, van het *formeel* bezwaar wordt geen woord gerept.

De Redacteur is wel zoo vriendelijk dat gedeelte onder de aandacht zijner lezers te brengen met het volgende onderschrift van zijne hand:

„Wij deelen dit niet mede om er iets „tegen te schrijven, maar om toch onze „lezers een enkele maal eens kennis te laten „nemen van den geest, die op het einde „dezer eeuw uitgaat tegen de Vrije Univer„siteit."

„Alleen voegen we er aan toe, dat de „Hoogleeraren Dr. A. Kuyper en Dr. Rutgers „zich ten dezen niet van hunne alzoo public„kelijk *kerkgevaarlijk* verklaarde ambtge„nooten, Dr. Geesink en Dr. H. H. Kuyper „mogen laten scheiden en dat dan ook niet „doen.

„Overigens zij er geen vreeze.

„Ons pleit voor verzoening gaat door."

Ziedaar alles en dat wel in verband met mijn slotwoord:

„Mocht men meenen, dat ik het mis heb, „men trachte mij te overtuigen, broederlijk „en ernstig. Voor elk goed en broederlijk „woord hoop ik in dezen een open oor te „hebben.

Wat zal men tot deze dingen zeggen? Al aanstonds dat dit woord mij bitter heeft teleurgesteld. Een goed en broederlijk woord had ik toch mogen verwachten.

Doch als dit verzoening-pleiten is, wat moet men dan verstaan onder het aanblazen van twistvuur?

De heer Dr. Kuyper treedt hier op als geestenziener en in die kwaliteit tracht hij blijkbaar het *Heraut*-lezend publiek in het harnas te jagen tegen mij en allen, die met mij gelijk denken inzake de Opleiding.

Of ik dit aangenaam vind? Eerlijk gezegd: neen! Of het mij dan zal nopen te zwijgen over *het belang* der kerken in dezen? Ook eerlijk gezegd: neen?

Dr. Kuyper kan weten en *weet*, dat in mij geen geest spreekt, vijandig tegen de Vrije Universiteit. Hij maakt zich dus hier schuldig aan de zonde, een broeder in een kwaad gerucht te brengen tegen beter weten in. Mij dunkt, hij zou zelfs niet den moed gehad hebben zoo tot zijn *Heraut*-lezers te spreken,

indien hij niet slechts het tweede gedeelte, maar heel mijn schrijven onder de oogen zijner lezers hadde gebracht.

Als „begunstiger" offer ik van het weinige, dat ik missen kan altijd nog iets op ter instandhouding van de Vrije Universiteit.

En dan aan de kaak te worden gesteld als haar vijand, in wien een tegen haar uitgevoerde geest spreekt!

Of dit woord van insinuatie en verdenking van die zijde, mij zeer doet? Wel zeker! Ik schaam mij niet dit te belijden.

Of het mij deert? Gelukkig dat ik kan zeggen: niet in het minst. Reeds aan den schoot mijner moeder heb ik geleerd:

Geen geval, geen zorg, geen list,
Oost noch West, noch zandwoestijn
Doet ons meer of minder zijn:
God is rechter, die 't beslist.

Wat heb ik gedaan? Naar mijn beste weten heb ik gepleit in het belang der kerken *inzake de Opleiding*.

De heer Dr. Kuyper meent daarin te zien een aanval op de Vrije Universiteit en komt voor hare belangen op. 't Is zijn recht. Maar niet aldus. Als ik in navolging van hem ook wilde insinueeren, dan zou ik kunnen zeggen: ziedaar de man, die de belangen der kerk achterstelt bij de belangen der Vrije Universiteit. Ik zal dat niet doen, maar maak slechts de opmerking, dat met dit bittere woord van Dr. Kuyper de Vrije Universiteit als een twistappel geworpen wordt te midden der kerken inzake de Opleiding. In zooverre is dit woord goud waard, dat het hiermeê duidelijk is voor de kerken, *waarom het eigenlijk gaat.*

Het belang der kerken voorop inzake de Opleiding, dat zij en blijve de leus van allen die bidden voor den vrede der kerken en voor een gezond, frisch kerkelijk leven naar den Woorde Gods.

De Vrije Universiteit als zoodanig staat buiten de kerken en als het den heer Dr. Kuyper ernst is om deze te maken tot een inzet van den strijd, die inzake de Opleiding, inzonderheid sedert de Synode van Groningen (1899) en dat wel meê door zijn eigen houding is losgebroken, dan geeft hij de kerken prijs aan verdeeldheid en scheuring.

Daar tegenover is ons woord: *Ter dezer zake het belang der kerken voorop*, zoo mogelijk ook ten steun en zegen voor de Vrije Universiteit. Doch *nooit, nooit* mogen de kerken inzake de Opleiding, dus voor de instandhouding van den dienst des Woords afhankelijk zijn van of, aan handen en voeten gebonden, overgeleverd worden aan een particuliere Vereeniging, hoe uitnemend overigens ook op haar eigen terrein.

Het belang van kerken en Vrije Universiteit behoeft dus geen tegenstelling te zijn. *Ik* heb die ook niet gemaakt, waar maar *Dr. Kuyper* ze stelt, zeg ik: DAN *het belang der kerken voorop* en komt in een zaak als *deze* het belang der Vrije Universiteit, hoe gewichtig anders ook, achteraan.

Verder raad ik Dr. Kuyper aan, nooit meer aan geestenzienerij te doen. Onder de bedwelming daarvan laat hij mij een tweede tegenstelling maken, waarvan in mijn schrijven evenmin sprake is.

Ik heb niet een tegenstelling gemaakt tusschen Dr. A. Kuyper en Dr. Rutgers eenerzijds en hun beide Theol. Collega's anderzijds.

De conclusie, die uit deze door hem verzonnen tegenstelling getrokken wordt, alsof ik dezen als *kerkgevaarlijk* had geteekend, is dus valsch en een spook der verbeelding van den heer Dr. Kuyper in min gewenschten toestand.

Uit het zinsverband en uit de woorden dierzelfde alinea blijkt duidelijk dat ik het oog had op hen, die na mannen als Dr. K. en Dr. R. zouden komen. Al kunnen ze ook niet alles, hoe machtig ook, als mannen van invloed zouden zij zoolang, zij aan het roer staan, nog wel stuur en leiding weten te geven in goede richting. „Maar ook zij gaan heen" schreef ik. En dan had ik het oog op leerlingen, geesten van den derden en vierden rang, die *het geheel* hunner leermeesters niet vatten, maar enkele, zij het ook kostelijke waarheden aangrijpen en er daarmeê van doorgaan en deze op de spits drijven ten koste van andere even dierbare en belangrijke waarheden. Met het oog daarop vrees ik ook de richting en het dor scholastisch stelsel in den geest van een Maccovius.

EENHEID IN OPLEIDING.

Van verschillende kanten heeft men mij gevraagd, of ik dan geen *eenheid in opleiding* wensch.

Wel zeker wensch ik die. Vanaf het begin van de Vereeniging der kerken heb ik in gemeenschap met de broederen daarnaar gestreefd. Ook nu nog wensch ik haar en is de strekking van mijn „raad" deze te bevorderen. Daarover zijn wij het eens. Het verschil loopt alleen over den weg om er toe te komen.

In verband met den bestaanden toestand nu kan zij langs drie verschillende wegen bereikt worden.

De bestaande toestand is bekend en wordt toch blijkbaar door zeer velen niet goed begrepen.

Men spreekt er vaak over, alsof de Geref. kerken in Nederland *twee* opleidingsscholen hebben.

Toch is dat, zuiver gedacht en juist gesproken, niet alzoo en slechts in zeer algemeenen of verwijderden zin kan men aldus spreken.

De kerken zelve hebben een eigen Opleidingsschool, n.l. de Theol. School. Deze is door haar gesticht, de Leeraren worden door haar benoemd en gesalarieerd. Alle zeggenschap over die School berust bij de kerken en wordt door haar of namens haar uitgeoefend.

De Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Geref. grondslag heeft ook een School, een Hoogeschool, bekend onder den naam van Vrije Universiteit.

Zij staat als zoodanig *in geenerlei verband* met de Geref. kerken en deze hebben er ook in geenerlei opzicht zeggenschap over.

Alleen hare Theol. Faculteit dient onder zekere voorwaarden ook *tot Opleidingsschool voor de Geref. kerken.*

Doch dat alles berust op een indertijd aangegaan accoord, aangegaan tusschen de Geref. kerken en de Vereeniging voor H. O. op Geref. grondslag anderzijds; een accoord, dat uitteraard zoowel door de Vereeniging kan worden opgezegd, als ze dat in haar belang acht, als door de kerken, wanneer die dat noodzakelijk of wenschelijk achten.

De kerken hebben dus *een eigen Opleiding*, hoewel de Theol. Faculteit onder zekere voorwaarden ook als Opleidingsschool dienst doet. Uit dat oogpunt is zij dus iets *bijkomstigs*, hoe gewichtige plaats zij ook overigens moge innemen in de ontwikkeling van het kerkelijk godsdienstig leven der jongste twintig jaren.

Zij is geen kerkelijke school en wil dat (terecht) ook niet zijn. Toch wordt ze gevoed door kerkelijke collecten en arbeidt ze hoofdzakelijk voor de kerken, wat de opleiding harer dienaren betreft.

Als men dit verschil onder het oog houdt kan men in zekeren zin van twee Opleidingsscholen spreken, hoewel ze ieder voor zich in een geheel verschillende verhouding tot de kerken staan.

Krachtens dezen bestaanden toestand nu is de Opleiding gedeeld. Deze gedeeldheid is te gevaarlijker voor het leven der kerken, omdat elk dier Opleidingen van huis uit een der vereenig e kerkengroepen schijnt te vertegenwoordigen. Type A en B zoekt men in beide terug.

In het belang der kerken dient dus op eenheid in de Opleiding te worden aangestuurd.

Die eenheid nu kan gelijk reeds is opgemerkt in drieerlei weg verkregen worden.

De eerste weg is „vereeniging", „samensmelting", „combinatie" of hoe ge het ook noemen wilt, der beide Opleidingsscholen.

Dezen weg heb ik met vele anderen altijd den meest verkieselijke, ja *den aangewezen weg* geacht. Altijd met dien verstande dat de kerken het noodige zeggenschap zouden hebben over de Theol. Professoren, met de Opleiding belast, en dat dit zeggenschap daarin zou uitkomen, dat de benoeming en het ontslag dier Professoren, zij het dan ook in een zeker verband met Directeuren en Curatoren der Vereeniging, maar dat dan toch de benoeming zelve en het ontslag zelf zou staan bij de kerken zelve, terwijl dan deze ook voor het salaris hadden te zorgen.

Dat is altijd mijn ideaal geweest en *principieel* kan ik er ook nog geen bezwaar tegen hebben.

Langs dien weg is het dan ook alreê, zooals bekend is, tot viermalen toe beproefd om tot eenheid van Opleiding te komen.

Telkens is dit mislukt en wel de laatste maal op de jammerlijkste wijze, omdat daardoor het wederzijdsch vertrouwen in breeden kring zwaar is geschokt.

Meent men nu *ten vijfden* male een proefneming in denzelfden weg te moeten nemen . . . . hetzij zoo. Baat het niet, het schaadt ook niet naar ik hoop.

De tweede weg is opruiming door de kerk van *eigen Opleiding* en dan de opleiding onder zekere voorwaarden geheel over te laten aan de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Geref. grondslag, met handhaving van Vrije studie. De oudere Professoren, van zestig jaren en daaromtrent, kunnen dan gepensioneerd worden. Aan de jongeren kan misschien wel een plaatsje aan de Hooge School der Vereeniging worden ingeruimd. Dit is ook een weg tot eenheid van Opleiding en wel een *zeer radicale.*

De derde weg is handhaving en zoo noodig, versterking van eigen Opleiding der kerken. Het bestaande contract met de Ver. moet dan vervallen met handhaving evenwel van Vrije studie, opdat de toegang tot den kansel in de Geref. kerken open blijve voor jonge mannen, die elders gestudeerd hebben.

De kerken kunnen desaangaande, zoo noodig, nadere bepalingen maken in den geest als reeds door de Generale Synode van 1893 is geschied, ter aanvulling van Art. 4 D. K. O.

Nu de eerste weg is gesloten naar mijn bescheiden meening, is de derde de thans aangewezen weg om tot eenheid van Opleiding te komen, zooals die *in het belang der kerken* vereischt wordt.

D. K. WIELENGA.

Idiotenstichting „'s Heeren-Loo."

Deze inrichting tot opvoeding en verpleging van idioten en achterlijke kinderen telde in 1899 4170 leden en begunstigers en 500 correspondenten. Zij verpleegde 170 patiënten, waarvan een drietal overleed.

De exploitatie-rekening was f 60935·03⁵ groot met een saldo slechts van f 80.46. Het Suppletiefonds beliep f 4778.79⁵ met een saldo van f 193.94⁵. Het fonds „Ziekenhuis" f 4622.49, dat in 1900 steeg tot f 13000 volgens het Tiende Verslag. Ondersteuning dezer zaak vooral van Suppletiefonds en Ziekenhuis wordt gaarne ingewacht door het Bestuur en den Directeur: *F. Kortlang J. Ezn.* te *Ermelo. W. J. van Nas* te *Rhenen* heeft, met goedvinden van het Bestuur, een fraaie geïllustreerde afbeelding in kleurendruk van „Het Gebed des Heeren" uitgegeven, — die bewerkt is naar een teekening van een gewezen verpleegde te *Veldwijk*, — ten voordeele van de Hulpkas van *Veldwijk* en van het Suppletiefonds van *'s Heeren-Loo.* Prijs f 1. De heer *J. B. Werner* te Ermelo belast zich óók met de aflevering ervan. Hierop wordt dus ook gaarne de aandacht gevestigd ten bate van beide Gestichten.

—

Zuid-Oosthoek van Friesland.

In hartelijken dank ontvangen de volgende giften voor armen-bedeeling:

Van Br. M. M. Steigenga te Gaast 5 lakens, 1 paar kousen, 2 kinderbroekjes, 2 preeken en 500 traktaten van Filippus. En dan nog werd ons een groote verrassing bereid; wij ontvingen van X. te Boskoop f 25, met bepaalde bestemming voor armenbedeeling.

Geliefde vrienden en vriendinnen, wie ontfermt zich met dien X. te Boskoop over zijne arme medemenschen in den Z.-O.-h. van Friesland? Het is zoo koud, ja bitter koud, en nu geldt voor ons de vraag: wat moeten wij als bevoorrechten doen?

Uw aller dankbare Vriend en Br.,
J. WOUDA,
Corr. van Jachin.

Oranjewoud,
Heerenveen, 14 Jan. 1901.

Ingezonden.

Mijnheer de Redacteur!

Het woord van Prof. Wielenga heeft niet aller sympathie mogen wegdragen. Dat komt misschien, omdat het al te duidelijk was. Onze broeder is — zooals eens te Amsterdam op eene conferentie gezegd werd van velen die daar het woord voerden — geen diplomaat. Men moet wel een doel hebben, en ook zoeken dat doel te bereiken, maar het is niet diplomatisch, dat zoo ronduit te zeggen. Het is beter een woord van verzoening te doen hooren en van broederlijke liefde te spreken, opdat de hartstochten niet in beweging komen, en intusschen te zoeken het doel nader te komen.

Wie den strijd over de Theol. School nauwkeurig gevolgd heeft, merkte wel, dat het doel was haar te doen verdwijnen. Gezegd werd dat echter met zoovele woorden niet. Het heette altijd: de twee Inrichtingen moeten vereenigd worden, zonder één van beide op te heffen.

Intusschen werd betoogd, dat de Kerken als zoodanig geen Schoolmeester mochten spelen, geen wetenschap konden beoefenen en dat de Dogmatiek een schoolvak was. Ja, de Kerken konden de opleiding ter hand nemen, maar dan werd de Theologie niet wetenschappelijk beoefend; er werd dan alleen, in tijd van nood, voor de praktijk gezorgd. En dat mocht, zoolang er geen Inrichting was voor eene wetenschappelijke beoefening der Godgeleerdheid. Nu die echter in de Vrije Universiteit bestond, was zulk eene Inrichting vóór de praktijk overbodig, zoo niet zondig.

Maar die Inrichting bestond nu eenmaal. Haar vòor de vereeniging der Kerken weg te krijgen, was mislukt. De oude liefde voor haar bleek nog te groot. Met geweld door te tasten zou tot scheuring leiden. Geduld echter overwint alles. Wat beteekent ook een 20 jaar in heel de geschiedenis der Kerken, zoo zei een op eene Gen. Synode.

Voorloopig dus op vereeniging der beide Inrichtingen aangestuurd. De onmogelijkheid hiervan zou langzamerhand wel blijken, en intusschen konden de geesten worden bewerkt. *Theoretisch* kon beduid, dat Kerken en Scholen, Kerk en Wetenschap, afzonderlijke terreinen waren, waarom de Kerken als Instituten, met haren dienst des Woords, de Wetenschap als zoodanig, en de School als wetenschappelijke Inrichting, los moest laten. Ieder moest op zijn terrein blijven. De Kerken hadden hare Ambten en Synodes, die konden hare eischen stellen, en examineeren op hare vergaderingen. De Wetenschap en de School gingen ook haren gang: vrij op eigen terrein.

Dat Kampen op die theoretische lijn een heel eind meeging, gaf goeden moed.

Praktisch werd dan duidelijk gemaakt, dat twee Inrichtingen te duur was; dat er ook geen voldoend aantal wetenschappelijke mannen voor gevonden konden worden; dat de verdeeldheid onder de broederen er door bestendigd werd.

Dus geen *twee* Scholen, maar één. Maar dan toch een School, en wel een Hoogeschool, waar alleen de Wetenschap wordt beoefend. Geen Inrichting voor de opleiding tot den dienst des Woords. Dat kon niet aan een Hoogeschool, want daar maakt men niet klaar voor een ambt; daar beoefent men de Wetenschap — om de Wetenschap zelve.

Aan een Hoogeschool; maar dat is geen kerkelijke Inrichting, noch een Inrichting der Kerken. De Kerken mogen haar wel financieel steunen door collecten, doch zeggenschap haar te geven zou vernederend zijn voor een vrije Inrichting. De Kerken kunnen geen Hoogleeraren aan die School benoemen. Zij hebben als zoodanig geen verstand van de Wetenschap. Hoe zouden zij dan geschikte Hoogleeraren kunnen benoemen! Zij mogen dat ook niet, want dat zou zijn, zich bemoeien met een anders zaken, overloopen op een ander terrein.

Waar blijft dan, bij vereeniging, de Inrichting der Kerken en haar zeggenschap? Dat gaat natuurlijk verloren. Ja, misschien zouden de Kerken nog kunnen zorgen voor de praktische vakken. Principieel gaat dat niet, want dan wordt dat deel der Wetenschap daardoor onwetenschappelijk. Doch om wat toe te geven zou dat voorloopig kunnen. Ook mogen de Kerken Deputaten voor het verband benoemen; die mogen toezien, en nu en dan een hartelijk woordje spreken. Te beslissen hebben zij natuurlijk niet, noch de Synode die hen benoemde.

En als de Kerken dan eens bij hare examens merkten, dat de Wetenschap der H. Godgeleerdheid verkeerd beoefend werd? Wel, dan laten zij die Inrichting varen, door hare Candidaten niet tot de kerkelijke examens toe te laten, of hen af te wijzen. En dan? Dat moeten de Kerken weten. Zij kunnen weer een eigen Inrichting in 't leven roepen.

Kunnen dan, bij vereeniging, de rechten der Kerken, bijv. om Hoogleeraren te benoemen aan de Theologische Faculteit, niet worden gehandhaafd? De historie zegt: neen, dat kan niet, dat mag niet, dat laat de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag niet toe. Dat mag niet bedongen worden. Prof. Bavinck heeft dat beproefd in zijn Voorstel. „*Herautt*" en *Kerkboden* beweerden echter om strijd, dat zoo iets toch niet aanging, en uit vrees dat zulk een Voorstel eens door de Kerken aangenomen mocht worden, heeft de Vereeniging, eer de Synode te Groningen samenkwam, voorzorgsmaatregelen genomen door het benoemen van Dr. H. H. Kuyper tot Hoogleeraar aan de Vrije Universiteit. Dat dit een smadelijk verwerpen was van Dr. Bavinck en zijn Voorstel, werd wel begrepen, doch het beginsel verplichtte nu eenmaal tot zulk een harden maatregel.

De Kerken zeiden toen eenparig: nu de Theol. School, de eigene Inrichting der Kerken krachtig gesteund!

Nu zegt Prof. Wielenga: de vereeniging nu nog eens te beproeven is eene ijdele poging. Het is bewezen, dat de vereeniging der beide Inrichtingen — *met* handhaving van de rechten der Kerken — onmogelijk is. Laten dus de beide Inrichtingen *naast* elkander haar eigen gang gaan.

Nu de vereeniging weer ter sprake gebracht is, noemen wij dat woord duidelijk en flink. De historie leidt er toe, of men het betreurt of niet.

Maar de Professor sprak ook over de leer. — Hierover den volgenden keer mijn oordeel.

Boekaankondiging.

De zeven Kruistochten naar het Heilige Land, door A. E. Keeling. Uit het Engelsch vertaald door H. Milo. Met 4 plaatjes en 1 kaartje. Doesburg, J. C. van Schenk Brill.

De Kruistochten zijn een reeks van belangrijke gebeurtenissen in de geschiedenis der Middeleeuwen. Geboren uit het verlangen, om de heilige plaatsen in Palestina uit de hand der ongeloovigen te bevrijden en om aan de machtsuitbreiding van het Mohammedanisme paal en perk te stellen, zijn zij rijk aan geestdrift, heldenmoed, dappere oorlogsdaden en hebben voor Europa eene buitengewone beteekenis gehad. Van deze Kruistochten wordt ons in het bovengenoemde werk een getrouw en boeiend verhaal geleverd. Het is door den heer H. Milo uit het Engelsch in duidelijk Nederlandsch overgezet, en door den Uitgever in een passend gewaad gestoken. Wie van geschiedenis houdt, kan op aangename wijze uit dit werkje van ruim 200 bladzijden zijne kennis vermeerderen en van een belangrijk stuk historie uit de Middeleeuwen op de hoogte komen.

—

Beelden en Schetsen van Landen uit den Bijbel. Uit het Engelsch vertaald door H. Milo. Met 4 plaatjes. Doesburg, J. C. van Schenk Brill 1900.

Het was een goede gedachte van den Uitgever van dit werkje, dat oorspronkelijk in het Engelsch verscheen, eene Nederlandsche vertaling het licht te doen zien. Het is geen dorre geographie, maar eene levendige beschrijving van de voornaamste plaatsen van en rondom Palestina. Inderdaad beelden en schetsen, gelijk de titel uitdrukt. Beelden en schetsen van Jeruzalem, den Tempel, den Olijfberg, Jericho, Bethlehem, Hebron, Samaria, Nazareth, Capernaüm, Cana enz. Het boekje is aangenaam geschreven. En Vertaler en Uitgever beiden kweten zich op uitnemende wijze van hun taak.

BAVINCK.

—

De Kindervriend. Geïllustreerd Christelijk Tijdschrift voor de Jeugd. Kollum, T. Slagter.

Na ontvangst der verschillende afleveringen van jaargang 1900 schrijven wij nogmaals een woord van aanbeveling voor dit tijdschrift. De 22 medewerkers waarborgen variatie, en de inhoud toont, dat zij hun taak behartigen en niet terloops behandelen, al is dit tijdschrift zeer goedkoop. Het verdient allen lof om de oorspronkelijkheid.

Aan twee oplossers der opgaven is bovendien ten deel gevallen een *Sionsharp* en een *Schrijfgarnituur*, aan een dertigtal een *ingebonden* en aan vijftig een *ingenaaid* boek.

De eerste aflevering van 1901 verloochent het verleden van „De Kindervriend" niet.

C. M.

ADVERTENTIËN.

Getrouwd:
HENDRIK v. D. WAL
van 's Heerenbroek
EN
STIJNTJE GUNNINK.
KEULVORT bij KAMPEN,
17 Jan. 1901.

Heden schonk de Heere ons een welgeschapen **DOCHTER.**
G. J. WEIJENBERG, v. D. M.
E. J. WEIJENBERG—DE WAL.
PASTORIE TE TWIJZEL,
10—1—1901.

Door Gods goedheid werden we heden verblijd door de geboorte van eene welgeschapen **DOCHTER.**
J. C. VAN MANTGEM.
M. C. P. VAN MANTGEM—BLANKERS.
PASTORIE HIJKEN,
10 Jan. 1900.

Voor de vele blijken van belangstelling bij de herdenking van onze **Twintig jarige Echtvereeniging** ondervonden, betuigen wij, mede namens onze kinderen, onzen hartelijken **dank.**
G. F. STUCKWISCH.
A. STUCKWISCH—ENGELS.
LEEK, Jan. 1901.

Voor de vele blijken van belangstelling, bij het smartelijk verlies van mijne dierbare Echtgenoote, betuig ik bij dezen mijnen hartelijken **dank.**
F. H. DIJKSTERHUIS.
DELFZIJL,
15 Jan. 1901.

»EBEN-HAËZER."
Zoo de Heere wil en zij leven, hopen onze geliefde Ouders
Warnar Pool
EN
Hendriena Jonker
op Maandag den 21en Jan a.s. hunne ***25-jarige Echtvereeniging*** te herdenken.
Hunne dankbare Kinderen,
GEZIENA.
KLAAS.
BAREND VAN HEERDE.
(Verloofde.)
Ligplaats HATTEM,
10 Jan. 1901.

1876—1901.
Op den 30en Januari a.s. hopen onze geliefde Ouders
STOFFEL ZWART Jr.
EN
CHRISTINA BOT
hunne ***25-Jarige Echtvereeniging*** te herdenken.
Hunne dankbare Kinderen.
ROTTERDAM,
14 Januari 1901.
2e Pijnackerstraaat.

Heden overleed na eene ziekte van enkele dagen, in de hope des eeuwigen levens, mijne geliefde Moeder
Martje Karsemeijer,
weduwe van S. STAM, in den ouderdom van 77 jaar en 4 maanden.
K. STAM.
MARUM,
5 Januari 1900.
Kennisgeving aan Familie en Vrienden.

Heden overleed, tot mijne diepe smart, na eene gelukkige echtvereeniging van 47 jaren, mijn geliefde Echtgenoot
A. Groenewegen,
in den ouderdom van 68 jaren.
Dat hij de eeuwige rust is ingegaan, lenigt mijne smart.
WED. P. GROENEWEGEN—HOUTMAN.
KATWIJK A/ZEE,
10 Januari 1900.

Heden overleed zacht en kalm onze jongste lieveling
JANNA,
in den ouderdom van bijna 4 jaar.
De verbondsbelofte zij in dezen onze troost.
Js. KOETSIER.
A. KOETSIER.
SWARTWOLT.
ASSEN,
11 Jan. 1901.

Na een kortstondige en hevige ongesteldheid ontviel ons heden avond onze geliefde Broeder
Jakob Mulder,
in den onderdom van ruim 61 jaren.
De gedachte, dat hij heengegaan is in vrede, wijl hij beleed alleen te steunen op Christus en zijne gerechtigheid, troost ons in onze droefheid.
Mede namens Broeders en Zusters,
E. MULDER.
UITHUIZERMEEDEN,
14 Jan. 1901.

Het behaagde den Heere op Zondag 13 Januari ll. tot zich te nemen, ten huize onzer kinderen op »Bloemendaal" te Loosduinen, onze geliefde Dochter
Sjoukje Groeneveld,
in den ouderdom van 46 jaren.
De zalige hoop, waarin zij heenging, is onze troost in dezen rouw.
Mede namens Kinderen en Behuwdkinderen,
T. GROENEVELD.
J. GROENEVELD
geb. JOUSTRA.
SNEEK,
14 Jan. 1901.
Eenige kennisgeving.

Het behaagde den Heere heden van mij en mijne kinderen weg te nemen mijne hartelijk geliefde Echtgenoote en der kinderen zorgdragende Moeder

Jantje van de Werfhorst,

in den ouderdom van bijna 62 jaar en na een gezegende Echtvereeniging van 24 jaar en 6 maanden.

Hoewel diep bedroefd bij dit smartelijk verlies, wenschen wij toch Gode te zwijgen.

Mede uit naam mijner kinderen,
G. VAN ZWALUWENBURG.
OLDEBROEK,
16 Jan. 1901.

Tegen **1 Mei gevraagd** in een net burgergezin een

DIENSTBODE,

die zelfstandig en netjes kan werken, strijken en een flinken burgerpot kan koken. Goede getuigen vereischte. Loon **f 8 5**, adres Nieuwegracht 70, UTRECHT.

Gymnasium of Vrije Universiteit.

Voor een jong mensch, die een dezer beide inrichtingen van onderwijs te AMSTERDAM moet bezoeken, wordt in in een Christ. gezin

vrije Kamer met Slaapkamertje

en volledig **pension** aangeboden. Franco brieven **motto »Pension"** aan EGELINGS Boekhandel, Heerengracht 432 AMSTERDAM.

Gecommitteerden van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van **Rotterdam A** maken bekend, dat van de **Leening 1886** zijn uitgeloot de Nommers

13, 43, 53, 88, 240,

en dat de betaling hiervan, evenals van de **Coupons** dier leening, zal plaats hebben in de maand Februari, elken Maandagavond van **8—10 ure**, in de groote Kerkeraadskamer aan de Raampoortstraat.

Namens den Kerkeraad,
DE GECOMMITTEERDEN.

4% GELDLEENING.

Van de Vereeniging tot Christelijke verzorging van Krankzinnigen en Zenuwlijders in Nederland.

Deelname in bovenstaande **geldleening** wordt zeer dringend aanbevolen, en zij, die niet bij machte zijn dit te doen, worden vriendelijk verzocht deze **leening** aan te bevelen bij hun vrienden en kennissen.

Obligatiën **à f 1000.—, f 500.—** en **f 100.—** zijn nog voldoende voorhanden en te bekomen bij de Heeren VLAER & KOL, Bankiers, te UTRECHT of bij S. BARON VAN HEEMSTRA. Keizersgracht No 647 te AMSTERDAM.

STEENWIJKER

BEDDENFABRIEK,

opgericht in 1889

Gezuiverde, Gewasschen en Gestoomde nieuwe Veeren.

Citchen, Wollen en Moltondekens en Bedtijken in alle soorten.

Linnen Bedtijken met Koorden gemaakt 2 persoons 1 bed, 1 peluw, 4 kussens **f 7, f 9, f 12,** franco thuis.

Van f 7 en f 9 ruim 1 m 42 c., van f 12 1 m. 50 c. en die van satijntijk ook 1 m. 42 c.

No. 1. **Het nieuwe Reclamebed** 2 pers w.o. een Wollen, een Citchen, een Moltondeken, 50 pd. fijne veeren, geen grooten, 1 tijk gelijk bovenstaande en een overtrek voor bed en peluw, voor **f 35,—.**

Een extra 2-pers. Bed, waarin 42 pd. veeren, kost ook nog **f 35,** en **f 40, f 45, f 50, f 60, f 70.**

Een satijntijk w.o. bed, peluw en 2 kussens, ook met koorden, van welke kleur men verlangt, 10/4 breed, prima overtrek voor bed en peluw f 3,20, geheel gereed, een losse linnen tijk met fijne blauwe streepjes 80 cent per el 1,60 Cm. br. franco thuis.

Wie nu een van deze koopt, ontvangt voor f 2,— 2 halve matrassen toe.

VEEREN à 35, 40, 50, 60, 70, 80, 100, 120 en 150 cent het pond.

Prima zuivere Kapok. Wie nu een **Kapokbed** verlangt, ontvangt een 2 pers. bed, peluw en kussens, Satijntijk en 1 wollen- of fantasiedeken, 1 gewatteerde en 1 moltondeken en overtrek voor bed en peluw, voor **f 25.**

Ieder Bed wordt in een kist verpakt.

Er is nog nooit eenige aanmerking gemaakt.

Met aanbeveling,

J. KETEL Rz.,
Z/z. Markt, Steenwijk.

P.S. Veeren tot in de fijnste soorten voorradig, rembours, vrij zicht en monsters Gratis.

DE KONINKLIJKE BRUID,

door Chr. W. KOSTER. Prijs f 0.35, uitgever W. KIRCHNER, Rozengracht 55, Amsterdam.

Dit is een boeiend verhaal, waarin op zeer gelukkige wijze de voorvallen van den dag — VERLOVING KONINGIN, KOMST PRESIDENT KRUGER, OVERGANG DER EEUW — in den vorm van een verhaal behandeld worden. De schrijver mocht door zijn vorige uitgave: „De familie Kerkhof" zich reeds een goeden naam verwerven. „De koninklijke Bruid" is een op fraai papier uitgevoerd, en met vele schoone illustraties voorzien werkje, dat voor f 0,35 zeer goedkoop is.

Bij J. H. KOK, te Kampen, verscheen:

Calvinisme en Socialisme,

door

R. J. W. RUDOLPH.

69 pag. groot 8⁰. Prijs f 0,50.

Hoofdstuk I: Inleiding; II. Het Calvinisme; III. Het Socialisme; IV. Een schijnbare overeenstemming; V. Een scherpe tegenstelling. VI. De strijd der toekomst.

Bij elken Boekhandelaar voorhanden.

Is verschenen:

Verschil van opvatting omtrent de Leer des Verbonds.

onderzocht en aan Gods Woord getoetst, door

J. H. WESSELS.

UTRECHT Adm. van Ghentstraat 1

Alleen na ontvangst van postwissel **à 20 cent** wordt het franco toegezonden.

DE KAMPER
BOEK- EN STEENDRUKKERIJ
van ZALSMAN

is het ***beste adres*** voor ***alle soorten drukwerk.***

Rekeningen, nota's, kwitanties, briefhoofden, briefkaarten, enveloppes, adviesbriefkaarten, naamkaartjes, wissels, circulaires, programma's enz. enz. worden net, vlug en goedkoop franco geleverd door het geheele rijk

---

*** Is verschenen afl. 1 (14de jaargang) van:

De Kindervriend.

Geïll. Chr. Tijdschrift voor de Jeugd.

Prijs per 6 maanden **75 Ct.** (fr. p. p. **87⁵ ct.**)

Maandelijks verschijnt een aflev. van 24 bladz., groot formaat, met 1 of meer *platen.*

Kollum (Fr) T. SLAGTER, Uitgever.

Is verschenen en alom te bekomen

HET JAARBOEKJE

VAN DE

Gereformeerde kerken in Nederland voor 1901 46ste Jaargang 30 cent.

Behalve **gewone Kalender, markten, watergetijden en boeiend Mengelwerk** bevat het een **zoo volledig mogelijke Kerkelijke Statistiek** opgave van **Stichtingen van Liefdadigheid Jongelings- en Jongeo. Vereen.** en **Zondagsscholen.**

Tegen overmaking van het bedrag wordt het franco toegezonden door den Uitgever

P. VAN DER SLUIJS.

ENKHUIZEN.

Voor **90 Centen** franco thuis:

Een Geïllustreerd, in Stempelband gebonden

Degelijk Boekwerk

(*naar keuze uit* negen *onderstaande Boeken*), en een

Bijbelsche Scheurkalender voor Oud en Jong,

bewerkt door H. KAUSSEN te Amerongen, voor het jaar 1901.

Nummers en Titels der Boeken waaruit een Ex. gekozen kan worden.

1. STOWE. De Negerhut.
2. WETHERELL. De Wijde Wijde Wereld.
3. CUMMINS. De Lantaarnopsteker.
4. FANNIE EDEN, Moederloos.
5. „ „ Wiens Kind.
6. „ „ Wonderbare Leiding.
7. „ „ Niemands Lieveling.
8. „ „ Meer dan Goud.
9. „ „ Alleen Gebleven of de Weezen van de Dennenhut.

Tegen inzending van Postwissel groot **90 Centen**, met vermelding van 't nummer van het gekozen Boek, verkrijgbaar bij den Uitgever

C. MISSET te Doetinchem.

Beste boeken voor een prijsje.

JOHAN OWEN.

Verhandeling aangaande den Heiligen Geest.

Onveranderde Uitgave volgens 1746. 4⁰ formaat, 720 bladzijden fraai uitgevoerd op zwaar papier. Prijs f 3,75. Uitg. DONNER, nu f 2.50.

JUSTUS VERMEER.

VERZAMELING VAN OPENINGEN.

Onveranderde Uitgave 4⁰ formaat, 705 bladzijden, fraai uitgevoerd op zwaar papier. Prijs f 3,75. Uitg. DONNER, nu f 2.50.

R. M. M'CHEYNE,

HET LEVEN EN DE NAGELATEN GESCHRIFTEN.

Uitgegeven door ANDREW A. BONAR, met het portret des schrijvers. Uit het Engelsch vertaald Derde druk, 762 bladzijden. Gedenkschriften, Brieven, Leerredenen, Proeve van Schetsen, Andere Stukken, Liederen Zions, Ter nagedachtenis. Prijs f 3,50. Uitg. SWAAN, nu f 2,50.

R. M. M'CHEYNE.

LAATSTE VERZAMELING,

bestaande uit verschillende Leerredenen en Bijbellezingen door hem in den loop zijner herderlijke bediening gehouden Getrouw uit het Engelsch vertaald door E. GERDES. Tweede druk. Prijs f 3,50. Uitg. SWAAN, nu f 2,50.

Men zende pestwissel met opgave van het verlangde boek, om het per omgaande post franco te ontvangen van ZALSMAN te KAMPEN.

Bij den Uitgever **G. F. CALLENBACH** te **Nijkerk** verschenen onderstaande drie feestuitgaven:

Een zeer fraaie Feestplaat

getiteld:

Een Vorstelijk Huwelijk,

geteekend door den zoo gunstig bekenden kunstschilder A. RÜNCKEL.

Van deze plaat verschenen **twee** *uitgaven.*

Zoowel in zwartdruk als in *prachtigen kleurendruk* is deze plaat eene blijvende herinnering aan het huwelijk van onze Koningin met Hertog Hendrik, en een waar sieraad voor ieder vertrek.

't Is Oranje - 't blijft Oranje

DOOR

A. VAN DER FLIER.

Zoowel door de fraaie uitvoering van dit boekje, dat 56 pag. telt, en versierd is met 15 fraaie plaatjes, als door den uitnemenden inhoud, is het eene blijvende herinnering aan het huwelijk van onze Koningin met Hertog Hendrik.

Door tal van bladen werd de inhoud van dit boekje als degelijk en boeiend geroemd.

Bladen van allerlei richting spraken over deze drie uitgaven woorden van warme aanbeveling, en noemden ze bij uitstek geschikt voor uitdeelingen. Met het oog hierop zijn de prijzen dan ook uiterst laag gesteld, en wel voor

de plaat in zwartdruk,

per ex. 25 ct, 25 ex. à 15 ct., 50 ex. à 12½ ct., 100 ex. à 9 ct., 250 ex. à 8½ ct., 500 ex. à 8 ct., 1000 ex. à 7 ct.

de plaat in kleurendruk,

per ex. 40 ct., 25 ex. à 30 ct., 50 ex. à 25 ct.. 100 ex. à 20 ct.

't Is Oranje — 't blijft Oranje,

per ex. 25 ct., 25 ex. à 15 ct., 50 ex. à 12½ ct, 100 ex. à 10 ct., 250 ex. à 9½ ct., 500 ex. à 9 ct.

Men vrage het geïllustreerd Prospectus dat nadere bijzonderheden vermeldt, en de **zeer voordeelige voorwaarde** behelst, waarop men deze drie uitgaven bij getallen **gesorteerd** kan bekomen.

Bij alle boekhandelaren zijn platen en boekjes voorhanden en op bezien verkrijgbaar.

Amsterdamsche Hypotheek-Waarborgmaatschappij

gevestigd te AMSTERDAM.

Maatschappelijk Kapitaal f 500.000,- (volgestort). Waarborgfonds f 400.000.-.

Commissarissen: A. H. GIJSBERTS, M. VAN EMMERIK, Jhr. Mr. L. E. M. VAN BÖNNINGHAUSEN TOT HERINCKHAVE, P. B. BRUIJN VAN ROZENBURG, B. CUPERUS, Ph. J. Baron VAN HEEMSTRA, K. F. LUDWIG, Jhr. Mr. C. L. RENDORP, Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, E. C. SUERMONDT.

Commissie van controle: C. HELLINGMAN, N. GROENENDIJK.

Directeur: E. F. BLASE.

Voor zoover de voorraad strekt, zijn onze **niet uitlootbare gewaarborgde 4 pCt. Hypothecaire Obligatiën** in stukken van *f* **1000.—**, *f* **500.—** en *f* **100.—** verkrijgbaar ten kantore der Mij. en bij hare vertegenwoordigers, tegen den koers van **99½ pCt.**

DE DIRECTIE.

---

f 1.05. - PAKKET DIAMANT. - Franco.

!! Een Statenbijbel Cadeau??

„Het zal nu eens regenen van postwissels en brieven met postzegels" zei een mijner collega's, toen wij hem onderstaand pakket lieten zien. Weer een ander die meer op den inhoud lette, zei: „Dat is gezonde geloofstaal, ernstig, onderwijzend, vertroostend, maar tevens bestraffend, vermanend en terechtbrengend". Het is zoo, dit pakket Diamant is onovertroffen schoon. De inhoud is als volgt:

1e. Een kalender in boek-formaat ongeveer 700 bladzijden dik, waarin de huisvader elken dag een tekst met degelijke verklaring en toepassing kan lezen. Brood des levens voor elken dag gesneden. Voorts verhalen boeiend, gedichten keurig, raadsels leerzaam, elke week Zondagschool in huis enz. enz. Op den omslag staat de Koningin met de friesche kap en kleederdacht, in kleurendruk geschilderd.

2e. Een boek met prachtband, plaat en portret. Merkwaardige gedachtenisstukken van Dr. Bavink, Mr. Heemskerk, Dr. Kuyper enz. Ook kan men hiervoor een gedichtenboek van f 1,— of een boek met een verhaal met platen er voor ontvangen. Geheel naar keuze. Men gelieve dit bij eventueele bestelling er bij te vermelden.

3e. Een Bon die waarde bezit [geen loterij- of kansnummer]

4e Eene zeer aardige verrassing voor de jeugd.

5e. De 3de, 13de, 23ste, 33ste besteller enz. enz. ontvangen allen nog bovendien een Statenb. met volledige kantt. van Jacob en Pieter Keur, vol mooie dure platen. Beslist echt. Aanbevolen door de Gereformeerde pers. Nieuwe spelling, heldere letter en sterk gebonden, geel op sneê en vergulden titel. De prijs was vroeger ongeveer f 25. Nu afzonderlijk verkrijgbaar franco thuis voor f 7,75. Indien men pakket en Statenbijbel gratis ontvangt is in dit geval de zending *niet* franco. Voorwaar een prachtige, ongeëvenaarde aanbieding, is dit ons eerste pakket in de 20ste eeuw. Wil men zeker zijn om gratis een Statenbijbel te ontvangen, zend dan postwissel ad f 10, voor tien pakketen en zonder tegenspraak geven wij er een Statenbijbel bij cadeau, zending in dit geval franco. Wel, wel is dat nu niet iets bizonders, iets extra's, iets buitengewoons?

Zonder vooruitbetaling niet verkrijgbaar. Onder rembours wordt dit pakket *niet* afgezonden. Aan ieder wordt volgaarne schriftelijk meegedeeld, aan welke bestellers wij gratis een Statenbijbel hebben afgeleverd. Een postzegel voor betaald antwoord is daarvoor de eenige voorwaarde.

Van dit fraaie pakket, hetwelk een vertrouwd aanbod is, moeten wegens den zoo lagen prijs en schatrijken inhoud, wel bij honderden afgeleverd worden en . . . . . wij hebben slechts over ruim 1000 pakketten te beschikken. Elk die dus van dit reclame-pakket gebruik wil maken, zende onverwijld postwissel ad f 1,05 of zoo men dit liever wil 22 postzegels à 5 cent, waarbij staat: „Pakket Diamant."

MEER NOG. Elk die inteekent op het veelgelezen Chr. Maand-tijdschrift voor het huisgezin „De Gouden Kandelaar" ontvangt het pakket Diamant voor half geld. Het tijdschrift is nu en dan geïllustreerd en is aanbevolen alom door de Gereformeerde pers. Geeft lectuur degelijk en gezond voor oud en jong. De doorloopende verhalen zijn zeer boeiend. De prijsraadsels voor de jeugd geven kans op mooie prijzen. Dit tijdschrift kost (in dit geval bij vooruitbetaling) franco thuis per jaargang slechts 80 cent. Indien men dus én het pakket diamant bestelt én „De Gouden Kandelaar" geregeld wil lezen, zende men in dit geval postwisssl ad f 1,32⁵ of zoo men dit liever wil 27 postzegels à 5 cent, waarbij staat: „Gouden Kandelaar en pakket Diamant" bij vooruitbetaling.

Adres:

C. de BOER Sz., te Sneek.

VERSCHENEN:

Als gij in uw huis zit.

MEDITATIËN
voor het huiselijk leven

DOOR

Dr. A. KUYPER.

Tweede druk.

Ingenaaid *f* **1,25. Gebonden** *f* **1,75.**

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
BOEKHANDEL
VOORHEEN
HÖVEKER & WORMSER.
Amsterdam—Pretoria.

ZANGGEZELSCHAPPEN.

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

HOSANNA.

64 Liederen voor drie- en vierstemmig Mannenkoor, ten dienste van Jongelings ver. en Christ. zanggezelschappen. Door SERNÉ. f 1,25.

DE ZINGENDE PELGRIM.

25 Liederen voor Christ zanggezelschappen Door KEUNING. 30 cent

LIEVEN EN LOVEN.

25 Liederen voor Christ. zanggezelschappen. Door KEUNING. 30 cent.

DE CHRISTEL. ZANGER.

20 Liederen voor zanggezelschappen en huisgezinnen. Door VAN WIJCK. 25 cent.

DE ZANGVRIEND,

34 Meerstemmige Christ. liederen voor jong en oud. Door WIJLE. 25 cent.

DE KLEINE ZANGER.

20 Twee- en driestemmige zangstukjes voor Christ. scholen en Zondagsscholen. door SMINK. 20 cent.

EENVOUDIGE LIEDEREN.

voor Christelijke en Zondagsscholen Door VOERMAN. 10 cent

VADERL. GEZANGEN,

Der jeugd aangeboden door SCHABERG. 10 cent.

Bij **D. DONNER** te **Leiden** is verschenen:

NA DEN VLOED.

In het Steentijdperk of oudste sporen van den mensch in Europa.

DOOR

Dr. W. H. NIEUWHUIS.

Prijs *f* 0,75.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:

Aan Contributiën:

Door Ds A. de Vlieg te Haarlemmermeer f 8,50, door den heer J. Noback te Blokzijl f 14,50, door den heer S. Bosselaar te Aagtekerke f 24, door Ds. C. S. v. d. Vort te Leimuiden f 123,50, door den heer Iz Beukelman te Benschop f 3,25, van Ds. G. W Sl. f 1, door den heer G. Lucas te Dalfsen f 23,50, door Ds. J. J. Miedema te Charlois uit Katendrecht f 21,50, door den heer J Hartkamp te Maassluis uit Maasland f 109,50, uit Schipluiden f 16, door het Loc. Comité te Amsterdam f 49,50.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit:)

Van de Geref. Kerk te Dedemsvaart f 23,35, van idem te Velzen f 11,59, van idem te Berlikum f 13,20, van idem te St. Anna Parochie B f 6,50.

Aan Schenkingen:

Door den heer Jak. Sluis Jz. te Andijk, gevonden in de kerkcollecte f 2,50, door Ds. G. Elshove, van de Ger. Jongel. Vereen. te Breukelen f 3,56, door den heer Jzn. Beukelman te Benschop van N. N. f 2, van den heer N. J. Baart te Vlissingen f 5.

Voor de Medische Faculteit:

Door Ds. G. Wiersma te Sleen van L. D. f 1.

Voor het Studiefonds:

Door Ds. J. J. Berends te Maasland van de Halve stuivers vereen. (4 maand. storting) f 42.

S. J. SEEFAT,
Hilversum. *Penningmeester.*

Stoomdruk van ZALSMAN te KAMPEN.